

Concerttoelichting

Italiaanse symfonie

do 20 april 2023 • 20.15 uur

vr 21 april 2023 • 20.15 uur

zo 23 april 2023 • 14.15 uur

PROGRAMMA

dirigent **Maxim Emelyanychev**
klavecimbel **Jean Rondeau**

Claude Debussy 1862-1918
Prélude à l'après-midi d'un faune
(1894)

Francis Poulenc 1899-1963
Concert champêtre (1927/28)
• *Allegro molto: Adagio – Allegro molto*
• *Andante: Mouvement de Sicilienne*
• *Finale: Presto très gai*

pauze

Gioacchino Rossini 1792-1868
Ouverture Il barbiere di Siviglia (1816)

Felix Mendelssohn-Bartholdy
1809-1847
Symfonie nr. 4 in A op. 90 'Italiaanse'
(1833)
• *Allegro vivace*
• *Andante con moto*
• *Con moto moderato*
• *Saltarello: Presto*

Einde concert circa 22.10/16.10 uur

Vorige uitvoering door ons orkest:
Debussy Prélude: apr 2021, dirigent Lahav Shani
Poulenc Concert champêtre: dec 1995, klavecimbel Jory Vinikour, dirigent Marc Minkowski
Rossini Ouverture Il barbiere di Siviglia: nov 2015, dirigent Hans Leenders
Mendelssohn Vierde symfonie: nov 2012, dirigent Philippe Herreweghe

Op donderdag 20 en vrijdag 21 april geeft Sam Wamper vanaf 19.15 uur een inleiding op het programma. Zondag 23 april is er een andere inleiding vanwege het afscheid van Igor Gruppman (zie achterzijde).

Cover: Val d'Orcia, Toscane. Foto Peter Zelei

Francis Poulenc op het terras van Palazzo Pecci Blunt, Rome (1954).

Zuidelijke warmte

Toen in 1894 Debussy's *Prélude à l'après-midi d'un faune* in première ging, moest hij meteen worden gebisseerd. Liefeling was onmiddellijk ook Poulencs *Concert champêtre*: 'Moge dit concert je altijd doen herinneren aan onze zoete avonden in St-Leu,' schreef Poulenc aan zijn kersverse minnaar Richard Chanlaire. En Mendelssohn componeerde met de *Italiaanse* zijn meest geliefde symfonie.

'Ik druk uw hand vol bewondering, Debussy!' Stéphane Mallarmé, schrijver van het gedicht *L'après-midi d'un faune*, was 'diep geraakt': 'Het wonder! Uw illustratie van mijn tekst gaat nog verder, echt waar, in nostalgie en licht, met finesse, met sensualiteit, met rijkdom...' En dat terwijl Mallarmé eerst zo zijn bedenkingen had bij de verklanking van zijn gedicht, 'met de beste bedoelingen [...] een echte misdaad.' Nu had Debussy zich ook niet woordelijk aan de tekst gehouden maar meer een algemeen beeld van Mallarmé's herdersgedicht gegeven. Of in zijn eigen woorden: 'De muziek van deze *Prélude* is een zeer vrije illustratie van Mallarmé's mooie gedicht. Zij wil er geenszins een samenvatting van geven. Het zijn veeleer de opeenvolgende omgevingen, waarin zich de wensen en dromen van de faun in de hitte van de namiddag

bewegen. Dan, moe van de jacht op angstige nimfen en najaden, geeft hij zich over aan een bedwelmende slaap, vol eindelijk verwerkelijkte dromen waarin hij de gehele natuur volkomen bezit.' De solofluit – het instrument van de faun – vertolkt de hoofdrol. In de eerste maten speelt hij helemaal in zijn eentje. Maar Debussy kleurt diens hoofdmotief ook anders: met hobo, met klarinet, met twee fluiten unisono (heel ander effect dan één fluit) – enzovoort. We horen hele toonstooladders, harmonische vloeiendheid zonder uitgebreide modulaties, en tritonussen (de afstand van een overmatige kwart). Het was allemaal bijzonder gedurfd en nieuw voor die tijd; Debussy's *Prélude* wordt het begin van de moderne muziek genoemd, of zoals Pierre Boulez zei: 'De faunsfluit bracht verse adem voor de kunst der muziek.'

Zinnelijk plezier

Vreemde eend in de bijt van de 20e-eeuwse muziek: het klavecimbel. Het had zijn hoogtijdagen gekend in de 17e en 18e eeuw – Bach, Händel, Rameau, Scarlatti – waarop het was verdrongen door de ‘sterkere’ pianoforte en piano. In de moderne tijd klinkt het al snel archaisch; je componeert er niet even ‘onschuldig’ voor als voor zeg maar viool, fluit of trompet. Iets uit het verleden. Maar Francis Poulenc vond van niet. Onder de indruk van het uitbundige, dynamische, ja denderende spel van de Poolse klaveciniste Wanda Landowska componeerde hij in 1927-28 zijn *Concert champêtre*, een ‘pastoraal’ concert voor klavecimbel en orkest. De dan nog jonge Poulenc zag het elegante instrument als een bron van zinnelijk plezier. Hij ontlokt het klanken die niet direct des klavecimbels zijn. Zo schrijft hij lang klinkende noten (terwijl de aanslag van het klavecimbel kort is), legato-passages en gebruikt hij het regelmatig als slagwerk – beetje à la Stravinsky. Gezegd moet dat Wanda Landowska een wat zwaarder gebouwd instrument met metalen frame en pedalen bespeelde en geen historisch accuraat 18e-eeuws exemplaar. De klaveciniste, opdrachtgeefster van het concert, was erg blij met Poulencs noten, al had ze hem bij het componeren wel met ijzeren hand moeten opjagen: ‘Mijn God! Mijn God! Wat moet ik doen? Waarom ben je weer zo laat? Ze ‘aanbad’ het nieuwe werk; het maakte haar ‘zorgeloos en vrolijk.’ Haar niet alleen.

Verloren ouverture

Bestaat hij eigenlijk wel, de ouverture *Il barbiere di Siviglia* van Rossini? Hij staat op het

programma, dus is de kans groot. Maar in de negentiende eeuw ging het gerucht dat de echte ouverture tot die opera verloren is gegaan. Rossini zou voor zijn beroemdste opera oorspronkelijk een ouverture hebben geschreven waarin hij Spaanse thema’s had verwerkt, heel toepasselijk bij een werk dat zich afspeelt in Sevilla. Maar er is nooit een spoor van gevonden. In ieder geval, bij de première van de opera in 1816 in Rome gebruikte Rossini een ouverture die hij al eerder had benut, twee keer zelfs, namelijk voor de opera’s *Aureliano in Palmira* en *Elisabetta, regina d’Inghilterra*. Dat riekt naar boerenbedrog en onverschilligheid – alsof het niets uitmaakt of het verhaal

‘Het hele land heeft zoiets feestelijks dat ik mij als een jonge prins voel die zijn grote entree maakt.’

speelt in Syrië, in Engeland of in Spanje. Maar wanneer je weet dat Rossini zijn complete opera door tijdgebrek in minder dan drie weken (!) op papier moest zetten, oordeel je milder.

Hoogste geluk

‘Dit is Italië!’ Voor Mendelssohn was er wel reden om achter deze mededeling een uitroep te zetten. Hij was er dan eindelijk: ‘En wat ik me sinds ik denken kan als het hoogste geluk heb voorgesteld, dat is nu begonnen en ik geniet ervan! Het hele land heeft zoiets feestelijks dat ik mij als een jonge prins voel die zijn grote entree maakt.’ Jong is hij nog, 21, een leeftijd om enthousiast te zijn. Op 8 mei 1830 heeft hij zijn koffers gepakt, kleding, schetsboeken, pen, potlood, aanbevelingsbrieven

ingepakt en is richting zuiden getrokken. Het vervolg van de ‘Grand Tour’ die hij maakt; eerder was hij in Engeland en Schotland geweest. Nu Italië! Het is Venetië dat hem zijn eerste lofkreten ontlokt. Maar ook Florence is prachtig, en o, die Madonna del cardillino van Rafael! En al die andere beelden en schilderijen. Op 1 november is hij in Rome. Het prachtige appartement op het Piazza di Spagna nr 5 is al gereed voor hem gemaakt. Vijf maanden zal hij er blijven. Romes kunstschaten genieten, de stad leren kennen, nieuwe vrienden maken. En – werken: ‘Direct na het ontbijt ga ik aan het werk en dan speel en zing en componeer ik tot het middaguur...’ Eerst pakt

hij er zijn Schotse symfonie op, daarna is het de beurt aan Italië. En hoe: ‘Het wordt het leukste stuk dat ik tot nu toe geschreven heb, vooral het laatste deel,’ meldt hij zijn ouders in Berlijn wanneer een nieuwe symfonie, de ‘Italiaanse’, hem helemaal in beslag neemt. Pas anderhalf jaar later, terug in Berlijn, voltooit hij hem. In mei 1833 beleeft hij, onder toejuichingen, in Londen de eerste uitvoering. En nu het vreemde: wat Mendelssohn betreft, is het ook de laatste... Hij trekt de symfonie terug, die zal tijdens zijn leven niet meer klinken – waarom toch niet? – en pas postuum worden gepubliceerd.

Stephen Westra

Maxim Emelyanychev - Dirigent

Geboren: Nizjni Novgorod

Huidige positie: chef-dirigent Scottish Chamber Orchestra, chef-dirigent barokensemble Il Pomo d'Oro

Studie: piano en directie in Nizjni Novgorod, directie in Moskou bij Gennadi Rozhdestvenski, historische toetsinstrumenten bij Maria Uspanskaya

Prijzen: Internationaal Concours Musica Antiqua Brugge (2010), Hans von Bülow Concours Meiningen (2012)

Doorbraak: 2014 met Mozarts Don Giovanni in het Teatro de la Maestranza, Sevilla

Daarna: gastoptredens bij Berliner Philharmoniker, London Philharmonic Orchestra, Orchestre de Paris, Koninklijk Concertgebouworkest; opera in Londen (Covent Garden), Genève (Grand Théâtre), Toulouse (Théâtre du Capitole) en in het Glyndebourne Festival; tournees en plaatopnames met Il Pomo d'Oro en Joyce DiDonato

Debuut Rotterdams Philharmonisch: 2023

Foto: SCO

Jean Rondeau - Klavecimbel

Geboren: Parijs, Frankrijk

Studie: klavecimbellessen bij Blandine Verlet; Conservatorium van Boulogne-Billancourt (basso continuo en orgel), Conservatoire National Supérieur de Musique in Parijs (orgel, piano, jazz, improvisatie), Guildhall School of Music and Drama in Londen

Prijzen: eerste prijs International Harpsichord Competition, Brugge (2012), EUBO Development Trust Prize (2012), Prix des Radios Francophone Publiques (2014)

Doorbraak: 2015: debuutalbum Imagine, debuutrecital in Washington

Daarna: optredens met Orchestre de Paris, Orchestre national du Capitole de Toulouse, Deutsches Symphonie-Orchester Berlin, The English Concert, Freiburger Barockorchester, solorecitals in Berlijn (Philharmonie), Amsterdam (Concertgebouw), Londen (Wigmore Hall), Parijs (Philharmonie), Genève (Victoria Hall), Boedapest (Liszt-Academie)

Debuut Rotterdams Philharmonisch: 2023

Foto: Parlophone

Afscheid Igor Gruppman

Concertmeester Igor Gruppman gaat met pensioen; na negentien jaar in Rotterdam speelt hij zondag 23 april zijn laatste concert met ons orkest. Om dit afscheid niet ongemerkt voorbij te laten gaan organiseren we die middag een speciaal programma, gratis toegankelijk voor alle bezoekers van deze zondagmatinee. Voorafgaand aan het concert gaat onze artistiek manager Floris Don in gesprek met Igor Gruppman. Dit interview vindt plaats in de Grote Zaal van 13.15 tot 14.00 uur en komt in plaats van de reguliere concertinleiding. Na afloop van het concert zijn alle concertbezoekers welkom in de Foyer Grote Zaal, waar we samen het glas heffen op Igor.

Orkestleden

Chef-dirigent

Lahav Shani

Eredirigent

Yannick Nézet-Séguin

Assistent- dirigent

Bertie Baigent

Eerste viool

Igor Gruppman, concertmeester
Marieke Blankestijn, concertmeester
Quirine Scheffers
Hed Yaron Meyerson
Saskia Otto
Arno Bons
Mireille van der Wart
Cor van der Linden
Rachel Browne
Maria Dingjan
Marie-José Schrijner
Noëmi Bodden
Petra Visser
Sophia Torrenga
Hadewijch Hofland
Annerien Stuker
Alexandra van Beveren
Koen Stapert

Tweede viool

Charlotte Potgieter
Cecilia Ziano
Frank de Groot
Laurens van Vliet
Tomoko Hara
Elina Staphorsius
Jun Yi Dou
Bob Bruyn
Letizia Sciarone
Eefje Habraken
Majja Reinikainen
Wim Ruitenbeek
Babette van den Berg
Melanie Broers

Altviool

Anne Huser
Roman Spitzer
Galahad Samson
Kerstin Bonk
Lex Prummel
Janine Baller
Francis Saunders
Veronika Lénártová
Rosalinde Kluck
León van den Berg
Oljfe van der Klein

Cello

Emanuele Silvestri
Joanna Pachucka
Daniel Petrovitsch
Mario Rio
Gé van Leeuwen
Eelco Beinema
Carla Schrijner
Pepijn Meeuws
Yi-Ting Fang

Contrabas

Matthew Midgley
Ying Lai Green
Jonathan Focquaert
Robert Franenberg
Harke Wiersma
Arjen Leendertz
Ricardo Neto

Fluit

Juliette Hurel
Joséphine Olech
Désirée Woudenberg

Fluit/piccolo

Beatriz Da Baião

Hobo

Remco de Vries
Karel Schoofs
Anja van der Maten

Hobo/althobo

Ron Tjihuis

Klarinet

Julien Hervé
Bruno Bonansea

Klarinet/ basklarinet

Romke-Jan Wijmenga

Fagot

Pieter Nuytten
Lola Descours
Marianne Prommel

Fagot/ contrafagot

Hans Wisse

Hoorn

David Fernández
Alonso
Wendy Leliveld
Richard Speetjens
Laurens Otto
Pierre Buizer

Trompet

Alex Elia
Simon Wierenga
Jos Verspagen

Trombone

Pierre Volders
Alexander Verbeek
Remko de Jager

Bastrombone

Rommert Groenhof

Tuba

Hendrik-Jan Renes

Pauken/slagwerk

Danny van de Wal
Ronald Ent
Martijn Boom
Adriaan Feyaerts

Harp

Charlotte Sprenkels